

Els serveis de documentació a les televisions locals

Jorge Franganillo

RESUM: Es presenten les necessitats documentals de les televisions locals, fent especial èmfasi en el material audiovisual de caràcter informatiu, ja que és el bloc de programació amb més demanda de documentació per a cobrir requeriments informatius, però atenent també altres tipus de documentació. Es fan recomanacions quant al tractament, la gestió i l'ús de la documentació produïda, i es descriu el procés documental, tenint presents les particularitats de la televisió local pel que fa a recursos econòmics, tècnics i humans respecte altres models de televisió.

1. EL CONCEPTE DE TELEVISIÓ LOCAL

El desenvolupament de la comunicació audiovisual durant els darrers anys ha motivat una conscienciació del seu paper a la societat i una valoració dels materials que genera com a patrimoni audiovisual, fet causat, en part, per l'increment de canals de televisió i per l'augment d'hores d'emissió. En els darrers anys, el nombre d'emissores locals s'ha multiplicat d'una manera extraordinària donat el creixent interès social en aquest mitjà. Segons la Direcció General de Radiodifusió i Televisió de la Generalitat de Catalunya,¹ el novembre de 1999, dos anys després d'iniciar-se el procediment per a la concessió de llicències d'emissió,² a Catalunya hi havia 77 emissores de televisió local en funcionament regular. A tot Espanya, actualment hi ha més de 450 cadenes locals inscrites –s'han donat gairebé 1.900 casos des de principis dels vuitanta– la majoria de les quals emeten per via hertziana, mentre que

Jorge Franganillo. Barcelona Televisió.
Article rebut el novembre de 1999

1. <http://www.gencat.es/dgrtv>

2. El procés de concessió es va interrompre esperant que l'Administració de l'Estat definís el pla tècnic de freqüències, pas indispensable perquè la Generalitat pogués adjudicar les llicències d'emissió. La negociació del Govern espanyol radicava en la necessitat d'ampliar prèviament la *Ley 41/95, de 22 de desembre, de Règimen Jurídico del servicio de televisión local por ondas terrestres*, i en la previsió de les futures emissions digitals també en aquest terreny. En aquest sentit, l'àmbit de la televisió local continua sense un marc legal complet.

el cable només s'ha instal·lat en casos excepcionals per inconvenients orogràfics de recepció.

Des de fa vint anys les televisions locals reflecteixen la realitat d'àmbit local per a complementar i enriquir les informacions emeses per les cadenes estatals i autonòmiques, possibilitant així un major nivell d'informació en les societats que les acullen i potenciant la comunicació local.

Definir un únic estereotip de televisió local no resulta fàcil. De fet, en la trobada de televisions locals de grans ciutats europees organitzada el juny de 1998 per Barcelona Televisió i el Centre Internacional de Premsa, amb l'assistència de representants de les televisions de Berlín, Brussel·les, Amsterdam, Londres, París, Lió, Tolosa, Milà i Barcelona, es va constatar la impossibilitat d'establir un model únic per a les televisions locals, que combinen mètodes de gestió pública i privada, difusió terrestre i per cable i programacions generalistes i especialitzades.

2. LA DOCUMENTACIÓ AUDIOVISUAL INFORMATIVA

Podria dir-se que tot el material audiovisual –el suport fonamental per a la televisió– creat per a la seva emissió hauria d'ésser conservat i tractat apropiadament. Tanmateix, el manteniment d'un arxiu audiovisual és un recurs costós, i, si aquest procés ja resulta problemàtic en una gran cadena de televisió, en una cadena de televisió local les restriccions econòmiques i tècniques existents ho fan inabastable. Aquestes limitacions per tant, fan convenient plantejar una política raonable i ferma per tal que l'arxivament de material sigui sempre l'òptim, sabent equilibrar objectius i recursos, i garantint que no es descarta material susceptible d'ésser retransmès.

A més, el professional de la documentació audiovisual informativa s'enfronta amb un altre problema: la seva especialització en la globalitat, un repte que cal superar necessàriament. Documentar la programació informativa requereix del documentalista, no tan sols uns fonaments culturals amplis, sinó també sensibilitat i interès per tots els àmbits de l'actualitat, a més dels coneixements especialitzats en informàtica documental, mitjans de comunicació i equipaments tècnics de televisió. La superació d'aquests reptes és decisiva per a una bona gestió del servei de documentació.

El documentalista processa el material audiovisual gravat operant amb equips de reproducció i visionat. Per aquest motiu ha d'estar familiaritzat amb els diversos formats dels suports professionals utilitzats en televisió i amb bases tècniques del senyal de vídeo.

3. EL SERVEI DE DOCUMENTACIÓ

En les 7es Jornades Catalanes de Documentació (Barcelona, 1999) es van presentar les conclusions de la primera fase del projecte *Directrices para la organización y automatización de servicios documentales de los medios de comunicación locales*,³ en les quals queda retratada la realitat actual dels serveis de documentació: només les grans entitats disposen d'un arxiu pròpiament dit, organitzat i gestionat per un documentalista.

Les televisions locals tenen molta informació de producció pròpia i d'altres procedències que ha de ser controlada. Per aquest motiu és necessari un departament de documentació que tracti el material generat per a poder treure'n profit en el futur. Els principals usuaris del servei són els mateixos treballadors del mitjà, que tenen accés directe a l'arxiu. Ocasionalment, també es reben peticions externes, sobretot per part d'entitats locals, que són ateses pel personal de la mateixa empresa.

3. El grup de recerca Documentació i *mass-media* de la Universitat Autònoma de Barcelona està investigant sobre els serveis de documentació dels mitjans de comunicació locals a Espanya per tal d'elaborar unes directrius d'organització documental apropiades. Les conclusions de la primera fase d'aquest projecte, d'una durada de tres anys (1998-2000), són a: Maria Josep Recoder; et al., "Els serveis de documentació als mitjans de comunicació locals: estat de la qüestió", en: *7es Jornades Catalanes de Documentació* (Barcelona: COBDC, 1999), p. 203-213.

El departament de documentació d'una cadena de televisió local sempre ha de desenvolupar-se dins de tres blocs: l'arxiu de documentació, la videoteca i l'arxiu sonor. L'arxiu de documentació ha de guardar tot tipus de material en qualsevol suport que contingui dades útils per a l'elaboració dels programes: diaris, revistes, obres de consulta, etc. La videoteca ha de conservar les imatges emeses per la cadena i també d'altres que no han sortit per antena, però que en el futur poden servir per a l'elaboració de nous programes. L'arxiu sonor ha de contenir un fons aprofitable per a la sonorització i ambientació musical de material.

Les dues funcions principals del servei de documentació són:

- Preservar i documentar les emissions del propi mitjà, gestionant els materials audiovisuals que la televisió produeix i difon.
- Donar suport i assessorament, tot col·laborant en la producció, i administrar altres fonts d'informació complementàries necessàries per a aprofitar la informació audiovisual existent i elaborar-ne de nova.

En aquests dos objectius hi ha matisos antagònics, ja que, d'una banda, es procura conservar, com a únic dipositari, un fons d'importància cultural i patrimonial, mentre que, de l'altra, es pretén explotar el fons, tot impulsant-ne i rendibilitzant-ne l'ús al màxim. En qualsevol cas, la segona funció implica el desenvolupament de diverses fonts documentals que fan del departament de documentació un servei multimèdia: documents audiovisuals, imatge fixa, premsa, enregistraments sonors, Internet, etc.

Una de les matèries pendents de les televisions locals ha estat l'establiment d'un mètode eficient d'organització documental. Aquest fet està motivat per dues raons: l'escassetat de recursos i el baix nivell de professionalitat del mitjà a nivell local. Durant els darrers anys, algunes cadenes locals s'han preocupat per la qüestió, i han estat cercant un model per a organitzar la documentació, però aquest no ha estat un interès prioritari i els únics referents propers –les televisions autonòmiques– parteixen d'uns plantejaments que resulten inaccessibles per a la categoria local. En tot cas, en un sistema de documentació que requereix el tractament d'una gran quantitat de dades, el paper de la informàtica com una eina imprescindible de gestió és una evidència.

3.1. L'arxiu de documentació

Tot i que documentació és un concepte molt ampli, aquesta secció s'ha d'entendre en l'àmbit escrit i gràfic com a contraposició a la documentació audiovisual i sonora.

A continuació es presenta una enumeració de fonts d'informació recomanables per a desenvolupar l'activitat documental d'una televisió local. En una primera aproximació, les fonts es poden classificar en tres grups: obres de consulta, publicacions periòdiques i altres materials.

Les *obres de consulta* són la base documental que permet preparar continguts i cobrir moltes necessitats informatives puntuals. És convenient disposar d'una biblioteca auxiliar que inclogui les següents:

- Diccionaris: de definicions, etimològics, de sinònims i d'equivalències. Fonamentalment s'utilitzen per la seva funció verificativa en l'àmbit lingüístic, tot i que és beneficiós d'incloure-hi diccionaris especialitzats en branques del coneixement: economia, política, etc.
- Enciclopèdies. Són una font molt utilitzada pel fet que són obres d'abast molt ampli en què s'exposen coneixements en articles separats. Són essencials per la funció preparatòria de tasques informatives concretes, però les versions impreses tenen dos inconvenients: el considerable consum d'espai físic i la manca d'un sistema eficient d'actualització de dades.
- Repertoris biogràfics. Faciliten dades biogràfiques sobre persones que poden ser objecte de la informació.
- Almanacs i cronologies. Constitueixen una font útil quan es té la necessitat de disposar de relacions ordenades de dates d'esdeveniments recents.
- Sèries estadístiques. Són recopilacions de dades sobre una o diverses realitats que abasten diferents camps temàtics i amb una estructura estudiada per a facilitar tasques comparatives.

Les *publicacions periòdiques* són una font necessària de què s'ha de disposar, i cal donar prioritat a les d'àmbit local o que contemplin l'actualitat de la localitat on es transmet la televisió. L'elecció de diaris s'ha de fer segons uns criteris objectius –imparcialitat i qualitat de la informació que proveeixen– i uns criteris subjectius derivats de la particularitat del mitjà –ideologia, situació geogràfica, abast que cobreix, gèneres dominants i altres aspectes–. Atès que es tracta d'un material molt voluminós que s'acumula diàriament i que no es disposarà d'un sistema de referències que permeti la localització immediata dels continguts, cal un tractament documental concret consistent en la selecció de continguts i en la classificació i arxiu d'articles seleccionats i, posteriorment, en la supressió de les publicacions “velles”, de les quals s'hagi fet una selecció de textos. En tot cas, com que aquesta complexitat pot provocar obstacles en la tasca documental i pot esdevenir una font de problemes, pot aplicar-se una política de supressió sistemàtica de números pas-

sats, tenint present que qualsevol informació emesa ja formarà part de la documentació de l'emissora, encara que sigui en forma de guió.

Hi ha *altres materials* que s'utilitzen com a fonts d'informació. Els guions de programes, especialment d'informatius, sovint són objecte de consultes destinades a la reelaboració de continguts. Donat que l'arxivament d'aquest material presenta els mateixos problemes d'emmagatzematge i recuperació que les publicacions periòdiques, el més adient és conservar-los en suport digital per la facilitat de consulta i l'estalvi de material que suposa. Aprofitant que aquesta documentació és produïda per la mateixa entitat amb tecnologies informàtiques, el format més idoni per a l'emmagatzematge d'aquesta documentació és l'ASCII⁴ –text pla–, ja que aquest permet la recerca i recuperació d'informació des de qualsevol entorn i d'una manera àgil. El material d'agències de notícies seleccionat per a l'elaboració d'informatius es pot arxivar seguint el mateix procediment. S'ha de fer servir una distribució i una nomenclatura entenedores perquè l'ordenació del sistema permeti localitzar i identificar ràpidament els fitxers. Finalment, les fotografies són una font útil que pot suplir la manca d'imatges en moviment en l'elaboració de certs reportatges, així com els plànols i els dibuixos també ho són per a tasques de postproducció. No obstant això, cap televisió guarda expressament documentació gràfica, ja que en casos puntuals es recorre a l'ús de la imatge fixa.

Com a font complementària de tota la informació esmentada és vital comptar amb accés a Internet, ja que és un recurs informatiu amb molts avantatges; no tan sols serveix com a suplement de les altres fonts, sinó que de vegades pot proporcionar informació que aquestes no donen –per exemple, informacions bursàries o de trànsit actualitzades al minut. A més, el fet d'aprofitar assenyadament la tendència, tot i que a la baixa, de molts diaris en línia a deixar a l'abast els números publicats elimina els problemes d'emmagatzematge mencionats provocats per les edicions en paper. En qualsevol cas, encara poques cadenes es documenten per mitjà de la xarxa.

3.2. La videoteca

A l'hora de definir el document audiovisual cal avaluar aspectes comuns i diferencials respecte a d'altres tipus de documentació. Es considera documentació audiovisual informativa la producció generada o emesa en funció del

4. El codi ASCII (American Standard Code for Information Interchange) és un sistema de codificació per a ordinadors creat l'any 1970 per a permetre l'emmagatzematge i la transmissió d'informació textual.

seu valor informatiu, recollida en un suport reutilitzable, incorporant imatges i so de l'esdeveniment tractat.

L'arxiu d'una televisió local acostuma a formar-se a partir de diverses col·leccions:

- Els *originals de rodatge*, conservats amb un criteri selectiu, contenen imatges que poden ser reutilitzades com a imatges de recurs, ja sigui per la seva qualitat, per la seva unicitat o pel seu valor potencial.
- Els *reportatges editats*, preferentment compactats en cintes successives, s'incorporen després de ser emesos en els processos de producció.
- Els *paral·lels d'antena* es generen a partir de l'elaboració de programes en directe i serveixen com a testimoni de l'emissió.
- L'*arxiu de programació* contempla els programes emesos de producció pròpia, especialment els emesos en diferit a través de còpies editades i preparades per a la transmissió.
- El *material adquirit* per a l'elaboració de certs programes es guarda com a material d'arxiu, tant si es tracta d'imatges d'arxiu cedides com de reportatges d'agències de notícies.
- *Altres produccions*, com ara curtmètrages, videoclips, material d'entreteniment i cessions d'organismes públics, també són susceptibles d'ésser reemeses.

Si considerem que l'arxiu audiovisual és imprescindible en qualsevol model de mitjà audiovisual, aquesta afirmació pren especial relleu en el context d'una televisió local. Les limitacions de recursos imposen la necessitat d'explotar al màxim les imatges d'arxiu abans que produir-ne de noves, sempre que es respecti un mínim rigor informatiu d'actualitat.

3.3. L'arxiu sonor

El fons sonor d'una televisió local també forma part de la documentació. Qualsevol programa, informatiu o d'entreteniment, ha de poder trobar un acompanyament musical apropiat, d'acord amb el contingut de l'espai en si. Com més gran sigui el fons sonor, més evident és la necessitat d'aplicar un control informàtic. En qualsevol cas, l'organització del fons sonor, tant a nivell físic com a nivell informàtic, ha de poder respondre a tres tipus de peticions: peces concretes, músiques d'ambient –estils– i efectes sonors.

D'una manera anàloga al que succeeix amb els altres materials, l'adquisició d'aquest fons s'ha de fer selectivament, decidint què és imprescindible en cadascuna de les categories.

4. CRITERIS DE SELECCIÓ I CONSERVACIÓ DEL MATERIAL AUDIOVISUAL

Les emissions de televisió, així com les de ràdio, són un acte de comunicació que no constitueix un document físic per si mateix. Per a preservar una emissió cal crear-ne expressament una còpia en suport durable, conservar-la en unes condicions ambientals apropiades, mantenir els equipaments de consulta i disposar d'un sistema documental que hi permeti l'accés.

Pel que fa a obligacions legals en aquest sentit, les cadenes locals, així com la resta de cadenes de televisió, només tenen el deure de conservar una còpia completa dels sis darrers mesos d'emissió per a resoldre possibles reclamacions legals,⁵ però no hi ha cap altra norma o recomanació que reguli la conservació permanent d'aquest material. Aquest fet, peculiarment singular, dóna la llibertat d'aplicar unes pautes pròpies de selecció molt flexibles per a suprimir tot el material que no es consideri profitós, evitant així, els excessius costos que implicaria el manteniment innecessàriament exhaustiu de tot el fons produït. De fet, encara que el servei de documentació hagi de constituir l'arxiu dels materials audiovisuals generats i emesos pel mitjà, la finalitat de qualsevol cadena de televisió és l'emissió, no l'establiment d'un arxiu històric.

La valoració i selecció és la primera operació que determina el procés documental de qualsevol servei de documentació audiovisual. Són diversos els motius pels quals s'ha de preservar el material audiovisual generat, tot i que aquests varien segons les circumstàncies de cada cas. Això no obstant, les principals raons per a la conservació d'aquest material són el seu valor patrimonial i el valor potencial d'explotació, és a dir, la possibilitat de la seva retransmissió total o parcial.

En funció d'aquests factors, l'any 1980, la Federació Internacional d'Arxius de Televisió (FIAT/IFTA) va presentar unes directrius generals pel que fa als procediments de selecció aplicables a la documentació audiovisual.⁶ El criteri general recomanat per a la selecció de material emès, d'una manera prioritzada, és el següent:

1. Material d'actualitat de valor informatiu i testimonial amb transcendència històrica.
2. Enregistraments de llocs, especialment en període de desenvolupament, objectes o fenòmens naturals.

5. Segons la clàusula 13 de la resolució del 25 de gener de 1989 (BOE 22/89, p. 2263), que conté el plec de bases del concurs per a l'adjudicació del servei públic de televisió en gestió indirecta.

6. FIAT/IFTA Programming and Production Commission, *Recommended standards and procedures for selection for preservation of television programme material* (Stockholm: FIAT/IFTA, 1998).

3. Entrevistes i debats on apareguin personatges d'interès històric.
4. Material d'interès sociològic, indicatiu d'opinions o actituds de l'època.
5. Material de ficció i d'entreteniment d'interès artístic.
6. Material de ficció i d'entreteniment il·lustratiu de la història social.
7. Altres materials explicatius del desenvolupament de les pràctiques i tècniques de la televisió, d'utilitat per a futurs recopiladors.

Aquest criteri ha d'aplicar-se, sobretot, a material emès, tot i que també pot considerar-se sobre material no emès –per exemple, originals de càmera–, tenint en compte el valor històric del material, la unicitat de certes imatges irrepetibles, la unicitat de material censurat, la qualitat excepcional de les imatges i la reutilització o reedició potencials.

La selecció de documentació audiovisual es planteja com una necessitat davant del volum de material generat, però sobretot, davant les limitacions quant a possibilitats d'anàlisi i conservació. Tanmateix, la naturalesa d'aquest material, les diverses formes de reelaboració i el fet que es tracta de documents únics que només conserva l'entitat productora, obliga a replantejar-ne la selecció. Així, a més del criteri exposat, cal observar altres consideracions complementàries:

- Conservar la informació segons l'interès dels usuaris reals i potencials.
- Optar per les informacions de més interès documental, més fiables i exhaustives.
- Evitar la repetició d'informacions.

La principal necessitat de conservació d'aquest material és la seva reutilització potencial per a fer-ne reedicions –creant nous productes aprofitant imatges d'arxiu–, reemetre programes i especialment utilitzar-lo com a plans de recurs de persones, objectes, llocs, etc., quan aquests són notícia i no es disposa del suport d'imatges per a la notícia del moment.

Quant a la preservació del material audiovisual, cal tenir present que les cintes de vídeo són un invent relativament recent i que, per tant, resulta difícil de concretar-ne el temps de vida, independentment del que determinen les tendències del mercat. Tanmateix, es pot afirmar que una cinta arxivada adientment durant molt de temps pateix pèrdues mínimes.

Les cintes magnètiques són constituïdes per òxid magnètic, poliuretà i el substrat. Tot i que les condicions ambientals normals no afecten gaire el substrat, el grau de dilatació de la cinta al llarg del temps obliga a dur un control estricte de l'ambient en els dipòsits d'arxiu. El més recomanable és que el recinte estigui protegit de la pol·lució –pols, fums, etc.– amb una tempera-

tura de 18-24 °C i una humitat relativa del 35-45 %, ⁷ així com que les cintes no estiguin exposades a fonts de llum intenses. El fet que la cinta sigui un material magnètic també fa necessari evitar l'acció de camps magnètics.

Per tal que la preservació de material audiovisual sigui òptima, cal preveure un conjunt de mesures que influeixen sobre el local d'emmagatzematge i la manipulació i disposició de les cintes.

5. ANÀLISI DOCUMENTAL I INDEXACIÓ DEL MATERIAL AUDIOVISUAL

L'anàlisi de la documentació produïda consisteix a representar textualment el document audiovisual. Aquesta és una tasca primordial, ja que la informació no controlada esdevé informació perduda i, per tant, impossible de reutilitzar, i ha de reflectir la varietat tipològica dels documents, la diversitat temàtica i les diverses formes d'explotació.

El grau d'exhaustivitat amb què es faci la representació del contingut dependrà de la tipologia del document, del valor informatiu o documental i de l'ús previst, però també dels recursos amb què es compti. En general, és la documentació de programes informatius la que requereix una anàlisi més profunda, oposada al nivell superficial que s'aplica al material de programes de ficció i d'entreteniment, ja que tant pot interessar recuperar-ne el document complet com plans aïllats.

La informatització del servei de documentació és fonamental a l'hora de gestionar apropiadament el tractament documental del material. El bolcat de la informació generada per la documentació audiovisual a suport informàtic permet una explotació rendible del fons. En aquest sentit, el plantejament de les tècniques documentals va lligat a la gestió informatitzada i a l'administració àgil de la documentació informativa d'actualitat.

L'anàlisi d'un document audiovisual comprèn tres fases:

- *Visionat*. La lectura del document audiovisual implica una associació d'imatges i sons que es reben de forma lineal i que constitueix el sentit del missatge, condensant els elements que componen cada seqüència.
- *Síntesi*. La condensació de les informacions suposa una recomposició inductiva del discurs a nivell textual i a nivell audiovisual. La síntesi

7. Alguns components de les cintes són higroscòpics, absorbeixen l'aigua produïda per condensacions d'humitat de l'aire. Aquest factor pot provocar que es condensi aigua en la superfície de les cintes, arribant a perjudicar també els magnetoscòpis. A més, ambients calorosos i humits poden descompondre per hidròlisi el poliuretà utilitzat com a aglutinant.

textual requereix analitzar cada peça en el seu conjunt per a inferir diversos elements de l'acció: el subjecte, els llocs on es dona, el motiu i els receptors afectats explícitament. La síntesi audiovisual implica la condensació dels elements visuals i sonors rellevants.

- *Representació*. La representació del procés de síntesi visual ha de contemplar tres aspectes: el contingut informatiu, la descripció visual i sonora, i les condicions tècniques que en determinen l'ús. La primera alternativa en la descripció del contingut és la narració, és a dir, la transcripció literal de les imatges en un discurs textual del llenguatge natural, amb la senzillesa i la possibilitat de contextualització com a avantatges, tot i que l'ús exclusiu de la narració com a mitjà de representació suposa una enorme simplificació. L'estructuració de la descripció i l'ús d'un vocabulari controlat permet un control terminològic i una major possibilitat de distinció en la recuperació de registres. Les exigències de rapidesa i precisió que requereixen els mitjans informatius fan que la recuperació apropiada només sigui possible a través d'un llenguatge controlat, però aquesta solució implica uns costos en l'elaboració i la rectificació constant del llenguatge. Hi ha l'opció d'adaptar un *thesaurus* multidisciplinar,⁸ però la conversió resulta similarmet costosa. Com a conclusió, es poden utilitzar llenguatges documentals o el llenguatge lliure, però sempre seguint un codi comú que contribueixi al control i a la normalització i que permeti una comunicació neta entre l'usuari i el fons documental.

Un cop la representació del contingut –el producte final de l'anàlisi– s'introdueix en el sistema informàtic, serà possible plantejar recerques documentals per a obtenir referències dels documents rellevants i facilitar la informació necessària per a la seva localització i manipulació.

Anne-Marie Moulis defineix quatre criteris per a indexar d'una manera correcta imatges en moviment⁹ –l'exhaustivitat, la selectivitat, l'especificitat i la uniformitat–, segons els quals, en la representació del document audio-

8. No hi ha cap eina de control satisfactòria. El *thesaurus* de la Unesco està confinat a les àrees de l'educació, la ciència, les ciències socials, la cultura i la comunicació, i el seu grau d'especificitat és dubtós. El *thesaurus Précis*, compilat per la British Library per a la *British National Bibliography* de 1950-1987, és prou multidisciplinar i específic, però està sense actualitzar. El *macrothesaurus* de l'OECD disposa d'una edició en castellà i és accessible en línia (<<http://info.uibk.ac.at/info/oecd-macroth>>), però el seu abast temàtic es redueix a les àrees relacionades amb el desenvolupament econòmic.

9. Anne-Marie Moulis, "L'analyse documentaire des images animées", en: *Documentaliste: sciences de l'information*, vol. 36, no. 3 (1999), p. 171-178.

visual s'han de considerar i retenir tots els temes, objectes i conceptes interessants i traduir el contingut del document amb els termes més pertinents i apropiats per tal que l'analista i el documentalista facin servir la mateixa terminologia.

6. SISTEMA DE GESTIÓ DOCUMENTAL

Aplegar centenars d'enregistraments sense la possibilitat de recuperar-ne el contingut en un temps raonable és una actitud equivocada. Per tal d'explorar apropiadament el fons generat, el departament de documentació ha de disposar d'un sistema de gestió documental capaç de respondre peticions per diversos punts d'accés i localitzar el material en el mínim de temps possible.

Les dades que es poden extreure de les diverses unitats documentals donen lloc a estructures relativament regulars: registres molt estructurats amb una informació previsible. Per aquest motiu, hi ha dues solucions efectives a l'hora de gestionar el fons audiovisual d'una televisió local: un sistema documental o un sistema de gestió de bases de dades relacionals d'orientació general.

Actualment, les televisions locals que porten un control informàtic del seu fons fan servir sistemes ofimàtics amb models de registre bastant rudimentaris com a sistema de gestió documental. El sistema més estès, per la bona relació prestacions-preu, és l'arxiconegut *Access*, que, si se'n sap aprofitar la seva relativa potència, resulta d'una eficàcia considerable. És evident que hi ha altres productes més adients com ara *Excalibur*, *Fulcrum* o *Verity Search*, però són opcions que s'han de descartar perquè resulten bastant més cares. Davant la manca d'un producte adequat és benvingut el projecte que està duent a terme el grup de recerca Documentació i *mass-media*, de la Universitat Autònoma de Barcelona, un dels objectius del qual és el disseny d'una aplicació de gestió documental adaptada a les necessitats dels mitjans locals.

6.1. Estructura de la base de dades

Cada unitat documental visionada dona lloc a l'ompliment de tots o part dels camps segons el tipus de material i, com a conseqüència, el nivell de descripció. En analitzar els documents, els casos que es poden produir són diversos i això obliga a fer diferents tipus d'anàlisis que conviuran en la mateixa base de dades. La incorporació a la base de dades de l'anàlisi documental realitzat permet la localització immediata dels documents a través de qualsevol dels camps o per interrelació entre ells.

La FIAT/IFTA ha treballat per a trobar els procediments més adients i normalitzar la descripció dels documents audiovisuals de televisió. La seva proposta, *The minimum data list*, és un bon model per a una televisió local, ja que enumera i defineix les 18 informacions principals que ha de recollir l'anàlisi dels documents audiovisuals en sis àrees agrupables en tres blocs:

IDENTIFICACIÓ	<p>ÀREA DEL TÍTOL</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Títol. Títol atribuït. 2. Subtítol. 3. Altres títols. <p>ÀREA DE RESPONSABILITAT</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Realitzador 5. <i>Copyright</i> 6. Altres persones que figuren en els títols de crèdit <p>ÀREA D'EDICIÓ</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Data d'emissió 8. Data de rodatge o gravació 9. Lloc de rodatge o gravació
REPRESENTACIÓ DEL CONTINGUT	<p>ÀREA DE DESCRIPCIÓ FÍSICA</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. Suport 11. Durada 12. So 13. Sistema de color 14. Format i norma <p>DESCRIPCIÓ DEL CONTINGUT</p> <ol style="list-style-type: none"> 15. Contingut 16. Paraules clau
DADES DE GESTIÓ	<p>ÀREA DEL NÚMERO</p> <ol style="list-style-type: none"> 17. Número de producció 18. Número d'arxiu

Seguint aquestes indicacions, tres exemples vàlids de registre podrien ser els següents, parant especial atenció als diferents nivells de descripció:

Reportatge d'un programa informatiu que, pel valor informatiu i documental de la gravació, se sotmet a una descripció exhaustiva:

Número cinta: INF0001473B TC inicial: 01:43:58
 Número arxiu: B90-00000709 TC final: 01:45:26
 Suport: Betacam SP Format: 90' Sistema color: PAL
 Títol escaleta: Llei contaminació acústica
 Resum: La Generalitat de Catalunya està redactant la nova Llei de Protecció Acústica per la qual el soroll no podrà superar 78 decibels de dia, 73 de nit o nivells inferiors que es considerin molestos en zones d'alta sensibilitat acústica.
 Lloc gravació: av. Meridiana, Ronda de Dalt, pl. Prat de la Riba
 Data gravació: 16/02/1999 Data emissió: 17/02/1999
 Descripció: DP av. Meridiana, vehicles circulant
 PM martell elèctric perforant vorera
 PG ambulància circulant amb sirena i llums d'emergència
 PP tub escapament traient fum
 DP agent de Guàrdia Urbana mesurant soroll de motocicleta amb sonòmetre
 DP Ronda de Dalt, vehicles circulant; SO trànsit sorollós
 DECL Oriol Puig (director general Qualitat Aire i Medi Ambient) sobre la sensibilitat acústica
 DP nit, carrers de Ciutat Vella
 PG pl. Prat de la Riba, agent de Guàrdia Urbana regulant trànsit
 PD rodes de vehicles circulant sobre asfalt silencios
 Persones: Oriol Puig
 Descriptors: contaminació acústica, Generalitat de Catalunya, legislació, salut pública, sensibilitat acústica
 ENG: Joan Bonet
 Editor: Francesc Centelles
 Copyright: Emissió lliure
 Observacions: —

Debat d'actualitat descrit d'una manera més sumària per l'homogeneïtat del contingut en si mateix:

Número cinta: DEB0000134B TC inicial: 00:02:00
 Número arxiu: B90-00000872 TC final: 00:59:26
 Suport: Betacam SP Format: 60' Sistema color: PAL

Títol: Les parelles de fet: l'hora dels drets
Resum: Aspectes jurídics, socials i familiars de les parelles de fet, incloent-hi homosexuals.
Data gravació: 24/05/1999 **Data emissió:** 31/05/1999
Convidats: Agustí Soler (regidor Drets Civils), Teresa Perelló (directora general de Dret i Entitats Jurídiques de Conselleria de Justícia), Jordi Petit (Coordinadora Gai-Lesbiana), Ramón Tamborero (advocat de família), Ferran de Salas (Acció Familiar).
Moderador: Gemma Nierga
Realitzador: Xavier Masip
Descriptors: dret civil, homosexuals, família, matrimoni, parelles dret, parelles fet
Copyright: Emissió lliure
Observacions: —

Videoclip musical del qual n'hi ha prou amb mencionar les característiques tècniques i artístiques, i sobre el qual ja es disposa de dades suficients per recuperar-lo.

Número cinta: VCM0000102B **TC inicial:** 01:14:35
Número arxiu: B90-00000628 **TC final:** 01:17:59
Suport: Betacam SP **Format:** 90' **Sistema color:** PAL
Grup/intèrpret: Franco Batiato **Autor:** Franco Batiato
Títol: Yo quiero verte danzar
Discogràfica: EMI **Any producció:** 1983
Gènere: Pop **Nacionalitat:** Italiana
Copyright: EMI
Observacions: Rètol d'entrada incorporat

7. POLÍTICA D'ÚS DE LA DOCUMENTACIÓ AUDIOVISUAL

El fet de tenir un document audiovisual no suposa que se'n pugui fer un ús qualsevol. La propietat del producte pot implicar limitacions de *copyright* en el seu ús, determinades per acords i contractes establerts amb productors o distribuïdors de material informatiu. Això significa que el material aliè a la cadena de televisió no es pot reemetre sense l'autorització del productor o distribuïdor.

A més d'aquestes limitacions d'ús, també hi ha disposicions legals que restringeixen l'ús indiscriminat de la documentació audiovisual perquè afecten diversos drets. A tall d'aproximació a aquestes disposicions, a continuació se'n dóna una relació:

- *Ley Orgánica 1/1982, de 24 de febrero, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen* (BOE 115/82, p. 12546-12548).
- *Ley Orgánica 2/1984, de 26 de marzo, reguladora del derecho de rectificación* (BOE 74/84, p. 8387).
- *Ley 6/1985, de 25 de junio, de Patrimonio Histórico Español*, articles 49.1, 49.2 i 50.2 (BOE 155/85, p. 20342-20352).
- *Ley 22/1987, de 11 de noviembre, de Propiedad Intelectual* (BOE 275/87, p. 34163-34176).

Convé advertir que, a més, cal vigilar l'ús d'imatges d'arxiu en què puguin identificar-se persones, institucions o marques comercials fora de context. En darrer terme, serà l'usuari el principal responsable de l'ús apropiat de la documentació audiovisual.

En recerques d'imatges, per tal que el documentalista pugui obtenir les imatges més escaients en cada cas, és preferible que el qui faci la petició al documentalista sigui el qui necessita el material, i que les recerques siguin al més precises possible, detallant quin tipus d'imatges es cerquen i per a quina finalitat.

Pel que fa al préstec de material, cal valorar el fet que el fons audiovisual és l'únic suport que pot alimentar les emissions i està constituït per documents únics de molt valor informatiu, per tant el departament de documentació ha de portar-ne un control rigorós. Per tal que el préstec sigui rendible, les cintes han de sortir de l'arxiu el mínim temps possible, i cal tenir-les sempre localitzades perquè altres usuaris o departaments poden requerir-les amb urgència.

Convé tenir present que les cintes són propietat de la cadena de televisió i, per tant, mai no han de sortir del seu recinte. En cas d'haver de cedir imatges a una altra entitat s'ha d'optar per la còpia (o repicat), un procediment que com a forma d'explotació del fons esdevé una font d'ingressos.

8. CONCLUSIONS

El sistema de comunicació de la televisió local es basa, en part, en el servei de documentació. Per aquest motiu i perquè l'exercici de la pràctica periodísti-

ca en surti beneficiat, cal que les condicions de l'arxiu siguin les apropiades als requeriments del mitjà, evitant-ne la precarietat amb un tractament documental exhaustiu i amb un cert grau de professionalització.

L'aplicació sensata de les tècniques documentals en els fons de les televisions locals no passa per l'arxivament i la conservació exhaustius de tot el material produït, sinó que consisteix en disposar d'una bona política de selecció, no necessàriament gaire restrictiva, que garanteixi a qualsevol termini un rendiment òptim de l'arxiu audiovisual amb uns costos raonables. La deficient legislació sobre la conservació d'obres audiovisuals no garanteix la conservació del material generat, amb un important valor patrimonial, però permet un ampli marge d'actuació perquè son les pròpies cadenes locals les responsables de preservar-ne la producció.

La vida mitjana dels suports depèn de qüestions físiques i mecàniques, però no hi ha cap criteri per a decidir quin suport té més garanties de conservació d'informació audiovisual a llarg termini. A més, la incessant evolució tecnològica i les tendències canviants del mercat ocasionen l'obsolescència dels sistemes d'enregistrament i visionat, tot posant en perill l'accessibilitat als documents en formats més antics. En aquest terreny, és important avaluar la facilitat de migració entre suports.

És innegable la necessitat d'un llenguatge documental controlat en la representació de documents audiovisuals perquè la recuperació d'informació sigui àgil i pertinent, però cal comptar amb el fet que es requereix una inversió considerable en l'elaboració i en la revisió contínua. Convé, per tant, prendre una determinació assenyada i viable en funció de les circumstàncies.

9. LECTURES COMPLEMENTÀRIES

Aguirreazaldegi Berriozabal, Teresa. "La documentación audiovisual de información de actualidad". En: *El uso de la documentación audiovisual en los programas informativos diarios de televisión*. [Leioa?]: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, 1997, p. 67-145.

Chaparro Escudero, Manuel (ed.). *Radiotelevisión pública local y alternativa: perspectivas*. Jerez de la Frontera: Asociación de Emisoras Municipales de Andalucía de Radio y Televisión (EMA-RTV), 1997.

Conesa Santamaria, Alicia. "La documentación en los medios de comunicación audiovisuales". En: *Manual de documentación periodística*. Madrid: Síntesis, 1995, p. 147-159.

Consell Català de l'Audiovisual. *Informe sobre l'audiovisual a Catalunya: 1997 i 1998*. Barcelona: CAC, 1999.

- Costa i Badia, Pere Oriol. *Realitat i perspectives de la televisió local*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Institut d'Edicions, 1992.
- Fernández Martín, Tomás. "Lenguaje controlado y lenguaje libre". En: Documentació als mitjans d'informació (Seminar 2n: 1994: València). *L'experiència multimèdia: ponències i conclusions*. València: Direcció General de Mitjans de Comunicació Social de la Generalitat Valenciana, 1994, p. 250-251.
- FIAT/IFTA Programming and Production Commission. *Recommended standards and procedures for selection for preservation of television programme material*. Stockholm: FIAT/IFTA, 1998.
- Harford, Anne. *Guidelines for establishing and maintaining television programme archives*. London: The Royal Society, 1992.
- Hernández Pérez, Antonio. *Documentación audiovisual: metodología para el análisis documental de la información periodística audiovisual*. Madrid: Universidad Complutense, 1992. (Tesis doctorales; 92/307).
- López de Quintana, Eugenio. "La explotación comercial de los archivos audiovisuales". *Cuadernos de documentación multimedia*. Núm. 6-7 (1997-1998), p. 305-318.
- Martínez Odriozola, Edith; Martín Muñoz, Javier; López Pavillard, Santiago. "The audiovisual archives of Spanish television companies". *Audiovisual librarian*. Vol. 20, no. 2 (may 1994), p. 131-136. Accesible en línia en castellà: "Los archivos audiovisuales de las televisiones en España". <<http://www.mercurialis.com/AV/av1-es.htm>>.
- Martínez Odriozola, Edith; Martín Muñoz, Javier; López Pavillard, Santiago. "La televisión pública como servicio esencial: el archivo audiovisual". *Documentación de las ciencias de la información*. Núm. 17 (1994), p. 103-122.
- Moulis, Anne-Marie. "L'analyse documentaire des images animées". *Documentaliste: sciences de l'information*. Vol. 36, núm. 3 (1999), p. 171-178.
- Prado, Emili; Moragas, Miguel de. *Televisión locales: tipología y aportaciones de la experiencia catalana*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1991.
- Recoder, Maria Josep; et al. "Els serveis de documentació als mitjans de comunicació locals: estat de la qüestió". En: Jornades Catalanes de Documentació (7es. 1999: Barcelona). *7es Jornades Catalanes de Documentació*. Barcelona: COBDC, 1999, p. 203-213.